

characteristics of epistolary discourse and classic diary discourse revealing the signs of hybridity.

The author considers discursive approach the most productive in the study of epistolary as it is created during the interaction of communicants and reflects on the linguistic level contacts and interpersonal relationship between the author and the addressee.

The article emphasizes epistolary communicative behavior pragmatics filed in the communicative pattern *sender – message – recipient*. In the case of a diary sender and recipient can be the same. Fundamental properties of epistolary discourse (anthropocentrism, creativity, multifunctionality, dissymmetry meaning *the destruction of the epistolary traditions*) stipulate the new opportunities for their implementation in terms of blogosphere communication as well as the probabilities of the eventual actualization of manipulative capacities, based on given communicative discursive situations.

Epistolary discourse dissimetry is cognitive-pragmatic foundation of the blogosphere manipulative discourse because it directs epistolary functions on manipulation namely on the reformatting of language and conceptual picture of the world, manipulating of basic person's or community concepts etc.

Virtual epistolary discourse is a new global social and communicative practice the effects of which can be unpredictable because it provokes mass extra community behavior and is based on the natural transmission of information.

Key words: epistolary, virtual epistolary discourse, blog, anthropocentrism, epistolary dissymmetry, network speech community, influential.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Должикова Т. І.

А. О. Скорофатова (Луганськ)

УДК 340.113+81'276.6:34(=161.2)

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Юрислінгвістика, лінгвоюристика, лінгвокриміналістика – нові комплексні дисципліни на перетині права та лінгвістики, які почали розвиватися в роки незалежності України, залучаючи найкращі традиції американської, канадської та європейської судової лінгвістики. Актуалізація юрислінгвістичних досліджень на українських теренах і практична потреба вивчення та моніторингу правової лексики, зокрема необхідність заміни невдалих термінів і терміносполучень, зокрема скалькованих у радянські часи з відповідних російських термінів,

питомими українськими відповідниками, і визначають актуальність усебічного дослідження лексичних особливостей текстів нормативно-правових актів.

У літературі відсутнє чітке визначення правової мови. Низку понять: юридична мова, мова права, правова мова, правнича мова, мова закону, мова нормативно-правових актів, – іноді вживають як синоніми, що є не зовсім правильним. Предметом багатьох правничих дискусій є лінгвістичний статус мови права, який визначається співвіднесенням її ознак з ознаками національної мови. Існують підходи, які визначають мову права як: жаргон, спеціальну мову, мовний регістр, ідіолект законодавця, мову законодавця, текст правових приписів, словесний код та ін.

Мета статті – обґрунтувати положення про те, що правова мова – це технолект, спеціальна мова, різновид літературної мови з характерними лінгвістичними ознаками, зумовленими специфікою правової сфери. Для досягнення мети необхідно розв'язати такі завдання: проаналізувати особливості функціонування в текстах нормативно-правових актів індивідуальних і загальних, абстрактних і конкретних, оцінних і неоцінних, релятивних і привативних назв; з'ясувати словотвірні особливості та способи словотворення лексики нормативно-правових актів; визначити специфіку метафори, метонімії, синекдохи в правовій мові; простежити функціонально-семантичний потенціал омонімів, паронімів, полісем у текстах нормативно-правових актів.

Індивідуальні та загальні назви в нормативно-правових актах можуть виконувати різні значеннєві ролі (поставати в супозиціях). Індивідуальна назва постає в простій (позначає конкретну реалію) та матеріальній (як слово, термін) супозиціях; загальна назва – у формальній (позначає поняття) і матеріальній, напр.: „Слово **„національний”** (загальна назва в матеріальній супозиції) *використовується в найменуванні закладів (установ) України* (індивідуальна назва в простій супозиції) *гуманітарної сфери, які набувають статусу національного* (загальна назва у формальній супозиції) *згідно з Указом Президента України від 16.06.95 № 451 „Про Положення про національний заклад (Установу) України”;* „Вживання у найменуванні банку слів **„Україна”** (індивідуальна назва в матеріальній супозиції), „державний”, „центральний”, „національний” та похідних від них можливе лише за згодою Національного банку України” (Наказ Міністерства юстиції України „Вимоги щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу”), тоді як у загальноновживаній мові загальна назва постає в усіх трьох супозиціях (простій, формальній і матеріальній). Індивідуальну назву, на відміну від загальної, дають довільно визначеному предмету, а не з огляду на його характерні ознаки (його сутність), тобто те, щоб бути десигнатом індивідуальної назви, не залежить від властивостей самого десигната, напр., *парк „Феофанія”* – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва

загальнодержавного значення – має один десигнат в Україні, назва об'єкта не залежить від його властивостей (кількості дерев, видів і сортів рослинності та ін.).

У правових текстах виділяють два різновиди вживання індивідуальних назв: 1) уживання назви, що вже існує, на позначення конкретного об'єкта; 2) уживання назви в правовому акті, що присвоює її конкретному десигнату [Malinowski 2006: 127], напр.: „*Керуючись ст. 26, 46, 59 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, ... міська рада вирішила: 1. Присвоїти назви вулицям, які знаходяться на території нового житлового кварталу в районі вул. Лісна – Вишнева згідно з доданою схемою, а саме: Проектна 1 – вулиця Травнева; Проектна 2 – вулиця Громова; Проектна 3 – вулиця Квіткова*” (Рішення Хустської міської ради від 24.10.2011 року № 446). У цьому випадку яскраво проілюстрована перформативна функція правового висловлювання, що полягає у творенні нової реальності безпосередньо самим фактом формулювання цього правового висловлювання. Більшість назв, що наявні в правових текстах і які, судячи з їх написання з великої літери, є індивідуальними назвами, виконують у цих текстах функцію загальних назв (напр., назва „День Незалежності” є індивідуальною назвою у випадку, коли йдеться про конкретний день у конкретному році, проте якщо йдеться про всі дні, характерною ознакою яких є те, що в ці дні святкується це свято й вони є вихідними, то зазначена назва виконує функцію загальної назви. Індивідуальні назви у функції загальних назв називають *квазі-загальними назвами* [Malinowski 2006: 132]: „*Кабінету Міністрів України: ... опрацювати та внести до 1 грудня 2010 року пропозиції щодо проведення напередодні Дня незалежності України* (індивідуальна назва) *у місті Києві міжнародного форуму, присвяченого 20-й річниці незалежності України*” (Указ Президента України № 990/2010 „Про святкування 20-ї річниці незалежності України); „*Зважаючи на волю українського народу ..., Верховна Рада України постановляє: 1. Вважати день 24 серпня Днем незалежності України* (квазі-загальна назва) *і щорічно відзначати його як державне загальнонародне свято України*” (Постанова ВР „Про День незалежності України”).

Залежно від способу існування десигнатів розрізняють назви **конкретні** та **абстрактні**. Назви, співвідносні з конкретними речами, особами, властивостями, діями, називають конкретними. Назви процесів, ознак, властивостей, десигнати яких не належать до категорії конкретних предметів і мисляться поза зв'язком з ними, називають абстрактними. Юридичні терміни є в основному абстрактними назвами. Щодо деяких назв можна стверджувати, що в правовій мові в деяких виразах ці назви постають як конкретні, а в інших як абстрактні залежно від контексту, напр.: „*1. За результатами аналізу регуляторних актів робочі комісії у п'ятнадцятиденний строк складають та подають... : ...стисле обґрунтування включення кожного регуляторного акта* (конкретна

назва) до переліків, зазначених у пунктах 1 – 3 цієї частини” (ст. 7 Закону України „Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування); „Втягнення особи у вчинення терористичного **акту** або примушування до вчинення терористичного **акту** (абстрактна назва) з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи ... – карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років” (ст. 258-1 Кримінального кодексу України) .

Залежно від однозначності виділення десигнатів назв поділяємо їх на **оцінні** та **неоцінні**. Неоцінна назва – це назва, повне коло десигнатів якої однозначно окреслено законодавцем, напр.: „Крім правочинів, передбачених статтею 31 цього Кодексу, фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (**неповнолітня особа**) має право...” (ст. 32 ЦК України). Оцінна назва – це назва, для якої неможливо однозначно окреслити коло її десигнатів, напр.: *приниження честі та гідності, ганьба*. У деяких випадках законодавець свідомо вміщує в правовому тексті оцінні формулювання, аби залишити правозастосувальному органу відносну свободу в прийнятті рішень.

Значення **релятивної назви** пов'язане зі вказівкою на відношення між предметами позамовної дійсності, напр.: *спадкоємець* (відношення між особою, що отримує спадок, і спадковим майном), *кредитор* (відношення між кредитором і людиною, що отримує кредит), *безпідставне збагачення* (відношення між особою, що безпідставно збагатилася, та особою, яка від цього постраждала). Релятивні назви можуть бути тільки загальними. **Привативні** назви вказують на брак конкретної ознаки в десигнатів загальної назви, напр.: *невиконання зобов'язань, недієздатність, неосудність* [Malinowski 2006: 150].

За будовою лексику нормативно-правових актів поділяємо на **просту, складну та складену**. Серед складних назв (комполітів) виділяємо такі різновиди: зрощення (*зловживання, місцезнаходження*), основоскладання (*волевиявлення, самоврядування, односторонній*) та словоскладання (*особа-підприємець, діти-інваліди*). Також у правовому тексті спостережено такі різновиди складених назв: дескрипції; класичні складені назви; конвенціональні складені назви. Дескрипція – мовний вираз на позначення одиничного об'єкта, що є описом властивостей цього об'єкта або його відношень до інших об'єктів. У мові дескрипції виконують ті самі функції, що й власні назви, але класифікуються як назви загальні, що позначають один десигнат. Завжди є складеними, мають у своїй будові одну (або більше) одиничну індивідуальну назву, та вираз, який у сполученні з тією одиничною назвою утворює також одиничну назву, напр., назву-дескрипцію *кордон між Україною та Польщею* формують дві індивідуальні назви *Україна* і *Польща* та вираз *кордон між [...] та [...]*. Не є дескрипціями назви, що позначають кілька десигнатів, напр.: *віце-прем'єр-міністр України, член-кореспондент НАН України*. Використання дескрипцій у правовій мові обмежене

ідентифікацією нормативних актів (*положення про Адміністрацію Президента України*), посадових осіб (*1-й секретар Посольства України в Грузії*), реальних або абстрактних об'єктів (*борг Державного казначейства України*) [Malinowski 2006: 133]. Класична складена назва – назва, що складається зі стрижневого слова, яке перебирає на себе систематизувальну функцію, оскільки є виразником родового поняття, та атрибута (атрибутивного виразу), який виконує класифікаційну роль – називає видову ознаку, напр.: *нормативно-правовий акт, обмежена матеріальна відповідальність, громадяни, які ... в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності*. Конвенціональна складена назва – відносно сталі словосполучення, цілісність яких зумовлена конвенціональністю (існуванням усталених правил уживання мовних знаків) та стійкістю у використанні. Конвенціональність у цьому випадку забезпечує законодавець через юридичні дефініції, напр.: *„невідкладний стан людини – раптове погіршення фізичного або психічного здоров'я, яке становить пряму та невідворотну загрозу життю та здоров'ю людини або оточуючих її людей і виникає внаслідок хвороби, травми, отруєння або інших внутрішніх чи зовнішніх причин”* (ст. 3 Закону України „Основи законодавства України про охорону здоров'я”).

У правовій мові наявні **складноскорочені слова** та **аббревіатури**, зокрема: 1) ініціальний тип аббревіатур, серед яких розрізняємо літерні аббревіатури – утворені з назв початкових букв компонентів синтаксичного словосполучення, та звукові аббревіатури – утворені з початкових звуків слів повної назви, напр.: *„Відповідно до ст. 104 СК шлюб припиняється внаслідок смерті одного з подружжя чи оголошення його померлим, а також шляхом його розірвання за заявою подружжя або одного з них судом чи органом реєстрації актів цивільного стану (далі – РАЦС)”* (Постанова „Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя”); 2) складовий тип – складноскорочені слова, утворені усиченням основ компонентів синтаксичного словосполучення, напр.: *облвиконком, Міненерго України*; 3) змішаний тип – складноскорочені слова, утворені поєднанням усиченої початкової основи (одного чи двох) з цілим словом, напр.: *„Для отримання карантинного дозволу особа не пізніше ніж за 5 днів подає до Укрголовдержкарантину: заявку на отримання карантинного дозволу...”* (Постанова „Про вступ України до Конвенції заснування Європейської і Середземноморської організації захисту рослин”).

Скорочення, уживані в нормативно-правових актах стосуються назв і складених, і простих, напр.: **п.** – пункт статті Закону; **ст.** – стаття Закону; **р.** – рік; **ВР** – Верховна Рада та ін. Деякі зі скорочень є звичними для загальнонавчаної мови та для правової мови, інші законодавець запроваджує шляхом дефініцій, напр.: *„Прикордонний пункт з карантину*

рослин (далі – **ППКР**) – це структурний підрозділ регіональної інспекції з карантину рослин, розташований у пункті пропуску на державному кордоні України...” (Наказ Міністерства аграрної політики України). Часто законодавець використовує одне слово або короткий вираз замість поширеної складеної назви, причому це може бути як одна з лексем, що входить до складу скорочувального виразу (напр., „Фітосанітарні правила ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів (далі – Фітосанітарні правила) визначають організацію і порядок здійснення фітосанітарного (карантинного) контролю при ввезенні з-за кордону, транзиті, експорті, перевезеннях в межах країни, а також порядок переробки та реалізації підкарантинних матеріалів” (там само), так і лексема, якої у складі скорочувальної складеної назви немає (напр., „Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та цього Кодексу (далі – **закон**) (ст. 4 ЦКУ)). Складноскорочені слова, аббревіатури та скорочення трактуємо як синоніми виразів, для яких вони встановлені законодавцем, оскільки мають ті самі семантичні та синтаксичні властивості, що й вихідні назви.

Трапляються в українському законодавстві деякі невідповідності вживання аббревіатур, що є синонімами складених назв міжнародних організацій. Так, в одному нормативно-правовому акті *Європейська та Середземноморська організація захисту рослин* позначається ініціальною аббревіатурою від назви організації українською мовою – *ЄОЗР* (ст. 1 Закону України „Про карантин рослин”); а в іншому – ініціальною аббревіатурою від назви організації мовою оригіналу (англійська) – *EPPO* (European and Mediterranean Plant Protection Organization) (Положення „Про Державну службу з карантину рослин України”). Третім варіантом аббревіації складених назв міжнародних організацій, що трапляється в українському законодавстві, є транслітерація українською мовою ініціальної аббревіатури від назви організації мовою оригіналу, напр.: „*З метою розширення міжнародного співробітництва в продовольчій сфері та прискорення вступу України до Світової організації торгівлі Кабінет Міністрів України постановляє: 1. Вважати доцільним вступ України до **Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО)** у 2003 році”* (Постанова від 24 жовтня 2003 р. N 1661 „Про заходи щодо вступу України до Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО)”). У цьому прикладі ФАО є транслітерацією FAO (Food and Agriculture Organization).

Щодо парадигматики лексики в правовій мові, то спостережено використання окремої групи **омонімів**, які становлять неомонімічні назви в загальноновживаній мові. Поза основним значення назви в загальноновживаній мові її омонімічне значення сконструйоване законодавцем у юридичних дефініціях, напр.: назва **привід** є однозначною в загальноновживаній мові – „підстава, причина дій, вчинків”

[СТСУМ 2009: 716]. У цьому значенні цю лексему вживають і в правовій мові: *„Отже, критеріями визначення юрисдикції судів щодо вирішення справ з **приводу** оскарження рішень дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення є юрисдикцій на належність суду, який видав виконавчий документ, та статус позивача як сторони у виконавчому провадженні”* (Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України). Разом з тим лексема **привід** у правовій мові набуває нового значення (омонімічного), поданого в юридичній дефініції: *„**Привід** полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час”* (ст. 140 Кримінального процесуального кодексу України). Як і у випадку з омонімією, **полісемію** знімає контекст, напр., полісемічною в правовій мові є назва **відвід**: *„Гірничим **відводом** є частина надр, надана користувачам для промислової розробки родовищ корисних копалин та цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин”* (ст.17 Кодексу України про надра); *„Суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає **відводу** (самовідводу), якщо...”* (ст. 20 Цивільного процесуального кодексу України); *„У разі **відводу** кандидатури рішення про це приймається Верховною Радою ...”* (ст. 4.4.4. Регламенту Верховної Ради України). У правовій мові спостережено також **паронімію**, напр.: *„**Відновлювальна вартість** – сучасна собівартість придбання”* (Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку) та *„**Відновна вартість** – вартість відтворення об'єкта у ринкових умовах на дату оцінки, який за своїми ознаками може бути адекватною функціональною заміною об'єкта оцінки (без урахування зносу)”* (Постанова Кабінету Міністрів України).

Мовні правила, дотримання яких вимагає законодавство для досягнення точності, зрозумілості й доступності законів, поділяються на загальнолінгвістичні, термінологічні, синтаксичні та стилістичні [Кострова 2004: 210]. Щодо стилістичних правил, то до „мовних заборон” у законотворчій техніці відносять уживання **лексико-семантично трансформованих назв** (метафор, метонімії та інших образних виразів і слів у непрямому значенні). Водночас звернення до Кримінального кодексу України дає нам, на перший погляд, парадоксальну картину нехтування законодавцем зазначених правил: у тексті Кодексу використано архаїзми, тропи (метафора, метонімія, синекдоха), стилістичні фігури (замовчування, безсполучниковість) та ін., тобто мовні засоби з експресивно-емоційними відтінками. Однак ситуація тільки на перший погляд виглядає парадоксальною, оскільки на рівні окремих норм Кримінального кодексу суворе дотримання правила про заборону використання образних засобів мови не завжди можливе й доцільне [Кострова 2004: 211].

Явище метафори, з одного боку, властиве юридичній діяльності, а з іншого, є персоною нон грата в законодавчій і правозастосувальній

практиці. У текстах нормативно-правових актах спостерігаємо т. зв. **стерту метафору**, тобто загальноновизнану метафору, фігуральний характер якої вже не відчутний, напр.: *погашення судимості, холодна зброя, грубе порушення громадського порядку, суворе покарання, м'яке покарання, материнський банк, непереборна сила, твердий контракт, червоний коридор* та ін. **Метонімічне перенесення** в Кримінальному кодексі України відбувається з назви учасника соціальної події на саму подію, тобто з діяча на дію, напр.: *Ст. 115. Умисне вбивство. Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині – карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.* На противагу українському законодавству, у Кримінальному кодексі ФРН диспозиція кожної статті починається займенниками „той, хто...” або „хто...”, а в Кримінальному кодексі штату Нью-Йорк – з фрази „якщо особу визнано винною в скоєнні...” [Кострова 2004: 212]. Але відмова від метонімії суттєво збільшує обсяг законодавчого тексту. **Синекдоха** в правовій мові представлена синонімічним використанням множини іменників у значенні однини та однини іменників у значенні множини, зокрема для опису предмета злочину або потерпілого, напр.: „*Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей*”; „*Стаття 158-2. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму*”, „*Стаття 134. Незаконне проведення аборту*” (Кримінальний кодекс України). Юристам відомо, що будь-яка правова норма, що містить, наприклад, узагальнену, синтетичну характеристику злочину, розрахована на застосування до одиничного випадку. Але, наприклад, змішування однини (посвідчення та офіційний документ) і множини (документи, штампи, печатки) у диспозиції ст. 25 КК може призвести до фактичної декриміналізації випадків підробки тільки одного з перерахованих у множині предметів: „...*купівля, продаж або інша оплатна передача чи одержання посвідчення або іншого офіційного документа без обтяжуючих обставин (стаття 193-1 частина 1); підробка документів, штампів і печаток, збут їх та використання піддроблених документів (стаття 194 частини 1 і 2)*” (ст. 25 Кримінального кодексу України). Тому прийом синекдохи має бути зведений до мінімуму в правовій мові й не викликати труднощів семантичної інтерпретації.

Отже, аналіз лексичних і словотвірних особливостей текстів правової мови та функціонально-семантичного потенціалу нормативно-правових актів засвідчив, що правова мова – це функціональний різновид літературної мови з характерними лінгвостилістичними ознаками, зумовленими специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній. Перспективними є дослідження макро- та мікрокомпозиції нормативно-правових актів, логіко-семантичної та темарематичної структури правового припису, реалізації категорій комунікативності, перформативності, когерентності та інтертекстуальності в текстах нормативно-правових актів,

морфологічних і синтаксичних ознак текстів нормативно-правових актів та ін.

Література

Кострова 2004 – Кострова М. Б. К вопросу об использовании изобразительно-выразительных средств языка в уголовном законе / М. Б. Кострова // Юрислингвистика-5 : Юридические аспекты языка и лингвистические аспекты права : межвуз. сб. науч. ст. / под ред. Н. Д. Голева. – Барнаул : Изд-во Алтайского ун-та, 2004. – С. 210 – 216;
СТСУМ 2009 – Сучасний тлумачний словник української мови : 100000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД „Школа”, 2009. – 1008 с.;
Malinowski 2006 – Malinowski A. Polski język prawny. Wybrane zagadnienia / A. Malinowski. – Warszawa : Wydawnictwo LexisNexis, 2006. – 306 s.;

Скорофатова А. О. Лексичні особливості текстів нормативно-правових актів

У статті зазначено, що предметом багатьох правничих дискусій є лінгвістичний статус мови права, який визначається співвіднесенням її ознак з ознаками національної мов. Авторка обґрунтовує положення про те, що правова мова – це технолект, спеціальна мова, різновид літературної мови з характерними лінгвістичними ознаками, зумовленими специфікою правової сфери, аналізуючи особливості функціонування в текстах нормативно-правових актів індивідуальних і загальних, абстрактних і конкретних, оцінних і неоцінних, релятивних і привативних назв; з'ясовуючи словотвірні особливості та способи словотворення лексики нормативно-правових актів; виділяючи такі різновиди складних і складених назв, як зрощення, основоскладання, словоскладання, дескрипції, класичні складені назви та конвенціональні складені назви; спостерігаючи за особливостями вживання складноскорочених слів, аббревіатур і скорочень; визначаючи специфіку метафори, метонімії, синекдохи в правовій мові; досліджуючи функціонально-семантичний потенціал омонімів, паронімів, полісем у текстах нормативно-правових актів.

Ключові слова: правова мова, лексика нормативно-правового акта, дескрипції, класичні складені назви, конвенціональні складені назви, релятивні назви, привативні назви, лексико-семантично трансформовані назви.

Скорофатова А. А. Лексические особенности текстов нормативно-правовых актов

В статье указывается, что предметом многих юридических дискуссий является лингвистический статус языка права, определяющийся соотношением его характеристик с характеристиками национального языка. Автор обосновывает положение о том, что

правовой язык – это технолект, специальный язык, разновидность литературного языка с характерными лингвистическими признаками, обусловленными спецификой правовой сферы, путем анализа особенностей функционирования в текстах нормативно-правовых актов индивидуальных и нарицательных наименований, абстрактных и конкретных, оценочных и не оценочных, релятивных и привативных наименований; выяснения словообразовательных особенностей и способов словообразования лексики нормативно-правовых актов; выделения таких разновидностей сложных и составных наименований, как сращение, основосложение, словосложение, дескрипции, классические составные наименования и конвенциональные составные наименования; наблюдения за особенностями употребления сложносокращенных слов, аббревиатур и сокращений; определения специфики метафоры, метонимии, синекдохи в правовом языке; исследования функционально-семантического потенциала омонимов, паронимов, полисем в текстах нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: правовой язык, лексика нормативно-правового акта, дескрипции, классические составные наименования, конвенциональные составные наименования, релятивные названия, привативные названия, лексико-семантически трансформированные наименования.

Skorofatova A. O. Lexical Characteristics of Texts of Legal Acts

The subject of many lawyers' discussions is the linguistic status of legal language defined with correlation of its characteristics with marks of a national language.

Individual and general names in legal acts can be seen in different semantic roles (suppositions). Individual names may be in a simple supposition (indicate specific things) and a material one (act as words and term); general names may be in a formal supposition (denote concepts) and a material one. In legal texts there are two types of using individual names: 1) using a name that already exists for a particular object and 2) using a name in the legal act that determines it to a specific designate. Individual names used in the function of general names are called quasi-general names. Legal terms are mostly abstract names. Some names in the legal language can be concrete ones in specific statements while in other statements can be abstract ones depending on the context. An accurate name is the name, which full set of designates is clearly outlined by the legislator. Evaluative name is a name, for which it is impossible to create clearly full set of designates. In some cases, the legislator deliberately puts evaluative wording in the legal texts to leave courts to be relative free in decision making. The value of relational names associated with the indication of relations between objects in extralinguistic reality. Privative names point to the lack of specific features in the designates of a general name. In legal language among complex names (composites) there are: fusion, joining of stems and joining of words. Also following types

of compound names are observed in the legal text: descriptions, classical compound names, conventional compound names. In legal language compounded of abbreviations words and abbreviations are observed including: an initial type of abbreviations, a syllabic type and a mixed type.

In the paradigmatic aspects vocabulary of legal language has homonyms which aren't commonly homonyms in ordinary language. Adding to the main meaning of a name in common language it's homonymous meaning is constructed by legislator in legal definitions. As in the case of homonyms polysemes and paronyms are neutralized with context. There are so-called dead metaphor in the texts of legal acts, a metaphor that is generally recognized, figurative nature of which has not realized. In the Criminal Code of Ukraine metonymous transferring is made from the name of a participant of a social event on the event itself, from an actant on an action. Synecdoche in legal language is presented by synonymous use of plural nouns in singular meaning and singular nouns in plural meaning, in particular for the description of subject of the crime or victim.

Thus, the analysis of lexical and deprivation features of texts of legal language and functional-semantic potential of legal acts has confirmed that legal language is a functional sort of literary language with distinctive linguistic features coursed by specific legal area and communicative-professional needs in it.

Key words: legal language, vocabulary of legal acts, descriptions, classical compound names, conventional compound names, relational names, privative names, lexical and semantic transformed names.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Глуховцева К. Д.

Н. В. Стасюк (Київ)

УДК 32(477) – 051:811.161.2'271'42

**СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОЗНАКИ
МОВЛЕННЄВОГО АКТУ ЗАКЛИКУ
(НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ)**

Загальноприйнятим і широковідомим є твердження про те, що мова – найважливіший засіб суспільної комунікації. Людина використовує мову в різноманітних її функціях, зокрема й для спонукання адресата до тої чи тої поведінки, необхідності виконання якоїсь діяльності або її припинення. Тому виправданим є вивчення мови як інструмента дії [Кобозева: 2003]. Значний інтерес для мовознавців становлять проблеми, які стосуються відображення в мовленні інформації про учасників та умови спілкування, адже мова реалізується в